אבבירה גדולה משתמש (א)ובזיזיה (ובכתליה) עד ד' אמות ובעובי הכותל במקום שנהגו אבל בתרבץ אפדני לא רב נחמן דידיה אמר באפילו בתרבץ אפדני אבל רחבה שאחורי הבתים לא רבא אמר גאפילו רחבה שאחורי הבתים. אמר רבינא דהאי כשורא דמטללתא: עד תלתין יומין לא הוי חזקה, בתר תלתין יומין הוי חזקה האי סוכה דמצוה היא: עד שבעה יומין לא הוי חזקה, בתר שבעה יומין הוי חזקה ואי חבריה בטינא לאלתר הוי חזקה. אמר אביי השני בתים בשני צדי רשות הרבים זה עושה מעקה לחצי גגו וזה עושה מעקה לחצי גגו זה שלא כנגד זה ומעדיף מאי איריא ברשות הרבים חאפילו רשות היחיד נמי? רשות הרבים איצטריכא ליה מהו דתימא נימא ליה "סוף סוף הא בעית לאצטנועי מבני רשות הרבים, קמ"ל דא"ל: רבים ביממא חזו לי בליליא (ב) לא חזו לי, את בין ביממא בין בליליא חזית לי. א"נ רבים, כי קאימנא חזו לי כי יתיבנא לא חזו לי, את חזית לי בין כי קאימנא בין כי יתיבנא, רבים, כי מעיינו חזו לי כי לא מעיינו לא חזו לי את ממילא נמי חזית לי. אמר מר זה עושה מעקה לחצי גגו וזה עושה מעקה לחצי גגו זה שלא כנגד זה ומעדיף, פשיטא? לא צריכא דקדים חד מינייהו ועבד (ג) מהו דתימא נימא ליה אידך שקול אוינקא ועבדיה את כוליה קמ"ל דא"ל את, מ"ט לא עבדת, משום דמיתרע אשיתך, אנא נמי מיתרע ליה אשיתאי. א) אמר רב נחמן אמר שמואל טגג הסמוך לחצר חבירו עושה לו מעקה גבוה ד' אמות אבל בין גג לגג לא ורב נחמן דידיה אמר יאינו זקוק לד"א אבל זקוק למחיצת עשרה, למאי? אי להיזק ראיה ארבע אמות בעינן אי לנתפס עליו כגנב במסיפס בעלמא סגיא אי לגדיים וטלאים בכדי שלא ידלג בבת ראש סגי? כלעולם לנתפס עליו כגנב: במסיפס מצי משתמיט ליה ב) [אמר "ממצורי קממצירנא"] במחיצת עשרה לא מצי משתמיט ליה. מיתיבי לאם היתה חצרו למעלה מגגו של חבירו אין נזקקין לו מאי לאו אין נזקקין לו כלל? לא, אין נזקקין לד' אמות אבל נזקקין למחיצת עשרה. איתמר משתי חצרות זו למעלה מזו אמר רב הונא תחתון בונה מכנגדו ועולה ועליון בונה מכנגדו ועולה ורב חסדא אמר עליון מסייע מלמטה ובונה תניא כוותיה דרב חסדא נשתי חצרות זו למעלה מזו לא יאמר העליון "הריני בונה מכנגדי ועולה" אלא מסייע מלמטה ובונה סואם היתה חצרו למעלה מגגו של חבירו אינו זקוק לו. הנהו בי תרי דהוו דיירי חד הוה דייר עילאי וחד הוה דייר תתאי, (ד) איתבר תתאי, א"ל תתאי לעילאי "תא ונבנייה" א"ל "אנא שפיר קא דאירנא",

אמר

בירה גדולה. בית ארוך אחד וחלוק מתוכו להרבה חדרים (ה)(קטנות) והשכיר לזה אחד מהן הרי זה משתמש בכתליה באחורי הכתלים על פני ארכה מבחוץ עד ד' אמות אף שלא כנגד ביתו ובזיזים היוצאים מכתלים: **ובעובי הכותל**. בראשו כגון אם השכיר לו בה עלייה: **אבל בתרבץ אפדני לא**. דרך בוני בירה חשובה להניח לה כנגד פתח הטרקלין החשוב שבה כעין גינה קטנה לאויר ועולין בה דשאים ויפה המראה לעינים ושם אין רשות לזה לתלות בכתלים כלום שאינו עשוי ליכנס לתוכו: **אבל רחבה שאחורי הבתים**. כל היקף שאחורי הבתים קרוי רחבה ושלפני הבתים קרוי חצר (ו) אין הרחבה מושכרת לו להשתמש: **לא הויא חזקה**. אם סמכה על כותל חבירו ולא מיחה בתוך שלשים [יום] לא הויא חזקה לטעון ולומר "פייסתיך במעות עד עולם" דכל תלתין יומין לא קפיד איניש ולא מחי, סבור "חברי זה צריך לכך ולימים מועטים יטלנו משם": **ואי סוכה דמצוה היא לבתר ז' הויא חזקה**. דכיון דשבקוה עלה יותר מן הצורך הוה ליה למחויי: **תוס'**. ומדלא מיחה איכא למימר דזה פייסו במעות עד עולם שכן היה דרכם לקבוע סוכתן לצורך כל השנים והלכך מיד לאחר ז' הויא חזקה דלא דמי לסוכה דמטללתא דלא הוי חזקה עד תלתין יומין דההיא לצל בעלמא הוא דעבדה אבל סוכה זו לצורך כל ימות החג שבכל שנה עשאה. ע"כ: **זה שלא כנגד זה**. זה סותם גגו לצד צפון וזה לצד דרום: **ומעדיף**. מוסף המעקה יותר מחצי הגג כדי שיהיה במקלט כנגד סתימתו של זה ומתוך כך לא יראה בהדיא לגגו של חבירו: **פשיטא**. דהאי פלגא והאי פלגא: **לא צריכא דקדים חד ועביד דידיה**. מעקה לחצי גגו קודם שבא לב"ד ואח"כ תבע את חבירו לעשות בשלו מהו דתימא הואיל והתחיל לעשות יגמור המעקה בגגו וזה יתן לו חצי הוצאה: **אוינקא**. יציאה: **תוס'**. (ז) דאי לא קדים אלא בא לב"ד על עסק המעקה ולא זה רוצה לעשות בגגו ג) פשיטא דב"ד עושה פשרה ביניהם לעשות כל אחד חצי מעקה או האחד יעשה כולו וחבירו יחזיר לו שכר הוצאת אשיותא אבל השתא דקדים יכול לטעון אידך אילו לא קדמת אותי הייתי עושה כולו בגגי אבל לאלאין לא עבידנא דטריחא לי לחזור אחר פועלין בשביל דבר מועט. ע"כ: **לא אתרע אשיתאי**. מכובד הבנין שמכבידין על חומה טיט ממהרת לקלקל למטה: **גבוה ארבע אמות**. משום היזק ראיה: **אבל בין גג לגג**. לא צריך כדאמרינן בשמעתין קמייתא: חצר קביעא תשמישיה וגג לא קביעא תשמישיה ולא ידענא בהי עדנא (ח) (ו)סלקת דאיליטנע ממך: **אין זקוק לו**. בין גג לגג לארבע אמות גובה: **אם נתפס כגנב**. שאם יכנס לפנים מן המחילה, לשם גניבה נכנס: **מאי משתמיט ליה**. ולומר חפץ נפל מידי על גגך ונכנסתי אלך ליטול: **היתה חצירו למעלה מגגו של חבירו**. שהיה קרקע החצר גבוה מקרקע הבית: **אין זקוק לו**. בעל החצר לעשות לו מחילה בין חצר לגג דכיון דגג לא קביע תשמישיה טוח ליזהר משכיניו שלא יראוהו: **זו למעלה מזו**. קרקעית האחד גבוה מחבירתה: **זה בונה מכנגדו ועולה**. התחתון בונה משלו מלמטה עד שמגיע לגובה קרקעיתו של חבירו ואחר כך מתחיל זה לסייעו ונותן חלקו מכנגדו ומעלה ולא יהא עליון נפסד בשפלות קרקעיתו של תחתון: **דהוו דיירי חד עילאי וחד תתאי**. כשחלקו האחין נטל זה בית וזה עלייה: (ס) **איתבר תתאי**. נטבעו הכתלים התחתונים בארץ עד שפלה תקרת העלייה ואין התחתון יכול ליכנס בתוכו אלא אם כן שוחה: **תא ונבנייה**. בוא ונסתור את כל הבית ונבנהו: ד)**איבנייה אנא**. משלי: **אמר ליה**. עליון לית לי דוכתא דדיירנא ביה: **לא קא מהדר לי**. איני יכול לדור בביתי מפני עלייתך:

סוף

האי כשורא דמטללתא. אומר ר"ת דאמתני' קאי דעד שלשים יום לא הוי חזקה והוי בחזקת שלא נתן מכאן ואילך הוי בחזקת שנתן ואתי שפיר דנקטיה הכא ולא בחזקת הבתים: **עד** שבעה יומי. לאו דוקא שבעה דבשמיני עצרת לא יוכל לסתור: **ואי** חבריה בטינא לאלתר הוי חזקה. ואומר רבינו שמואל דחזקות דלעיל לאו דשלש שנים אלא לאלתר כדאמרינן הכא: **בשני** צדי רשות הרבים. אומר ר"י דוקא בשני צדי רשות הרבים שאין האחד מרגיש בחבירו כשעולה בגגו שיזהר ממנו מדאמרינן בסמוך אבל בין גג לגג לא: **מהו** דתימא מצי א"ל שקול אוינקא כו'. וא"ת והיכי הוי ס"ד דמצי למימר ליה הכי דאטו משום דקדם זה ועשה הורע כחו ויכול לדוחקו זה לעשות כל הכותל ויש לומר דס"ד כיון דאם לא קדם זה ועשה (י) זה הוה מצי למימר שקול אוינקא וזיל ועשה כל הכותל או הב לי אוינקא ואעשה אני הכל ונראה בין שניהם שלא נצטרך להעדיף השתא נמי מצי למימר ליה הכי קמ"ל דלא מצי אמר ליה כיון שכבר עשה זה ולא אמר לו קודם: **שתי** חצרות זו למעלה מזו. וא"ת ותחתון למה יסייע לעליון דמכי מטי לארבע אמות ולא יוכל התחתון לראות בחצר העליון יבנה העליון ואומר ר"ת כגון שחצר התחתון איננו נמוך אלא אצל חצרו של עליון ה)(אלא מצד א')ומצד א' הוא גבוה כחצר העליון שיוכל לראות שם ור"י מפרש דהתחתון מזיק לעליון כי קאי עליון(כ) כדאמרי' לעיל כי קאימנא חזו לי ולכך צריך לסייע עד ד' אמות בחצר העליון:

עין משפט נר מצוה

לה א ב ג מיי' פ"ו מהל' שכירות הל' א סמג עשין סט טוש"ע ח"מ סי' שיג סעיף א:

לו ד ה ו מיי' פ"ח מהל' שכנים הל' ז סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קנג סעיף יח:

לז ז ח מיי' שם פ"ג הלכה ה סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קנט סעיף א:

לח ט מיי' שם הל' ו ועי' בהשגות סמג שם טוש"ע שם סעיף ג וסי' קס סעיף א.

לט י כ מיי' וסמג שם טוש"ע ח"מ סי' קנט סעיף ג:

מ ל מיי' שם הלכה ז ועי' בהשגות ובמ"מ ובכ"מ סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קס סעיף ג:

מא מ מיי' שם טוש"ע שם סעיף א וסעיף ב:

מסורת הש"ס

א) לעיל ב: ב) [ערוך ערך מצר]: ג) בדפוס ישן איתא ולא זה רוצה לעשות בגגו: ד) [שייך לדף ז.]: ה) פ"א ל"ג:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' משתמש בכתליה ובזיזיה עד ארבע אמות: (ב) שם לא חזו לי. נ"ב ע"ל דף כ': (ג) שם ועבד דידיה מהו דתימא: (ד) שם איתבר תתאי: (ה) רש"י ד"ה בירה וכו' חדרים קטנים והשכיר: (ו) ד"ה אבל רחבה חצר הס"ד ואח"כ מה"ד לא אין הרחבה: (ז) ד"ה תוספ' פשיטא נ"ל דקדים דאי לא קדים: (ח) ד"ה אבל וכו' בהי עדנא סלקת כצ"ל ואות ד' נמחק: (ט) ד"ה איתבם תתאי: (י) תוס' ד"ה מהו כו' ועשה הוה מצי כצ"ל ותיבת זה נמחק: (כ) ד"ה שתי וכו' כי קאי עליון בשפת חצירו כדאמרי' לעיל:

◆

רבינו גרשום

מנפף אלא משני עברי הבית אבל בנוי כעין צריף הוש"א בל"ע שהוא עגול ומנפף בכל סביבותיו לא [אחזיק] ויכול לעכב עליו: בבירה גדולה. כעין מגדל גדול ובונין בתוכה בתים הרבה סביבותיה ויש סביבותיה חצר וגנות ופרדסין הרי זה השוכר משתמש חוץ לביתו בכתליה דבירה הסמוכות א) לכותל אם יש בה חורין או זיזין שתולין בה חפציהן עד ד' אמות סמוך לבית דשייך בתר בית: ובעובי הכותל במקום שנהגו. לישתמש על גב ב)הבית משתמש חוץ לגג בעובי החומה ד' אמות: אבל בתרבץ אפדני. גינת ביתן שסמוך לפלטין אינו משתמש לבתים אלא לפלטין: אבל רחבה גדולה שאחורי הבתים. היא ודאי עשויה לצורך הפלטין עצמה: האי כשורא דמטללתא. אם נעץ אחד קורתו בכותל חבירו מדעתו של בעל הכותל לסכך עליה מפני החמה אם נעוצה בו הקורה יותר מל' יום ולא מיחה בעל הכותל הוי חזקה לזה שנעצה לקובעה שם לעולם שסתם שאלה משאיל כותלו לחבירו לנעוץ בו [מידי] ל' יום ותו לא: ואי סוכה דמצוה היא. כלומר אם הרשהו לנעוץ קורה לצורך סוכת החג דמצוה ודאי אם הניחה שם יותר על ז' ימים בפני בעל הכותל שלא מיחה יכול להחזיק בה לעולם: ואי חבריה לקורה בטינא. כלומר שקבעה לקורה בכותל בתומר ובכנים בקביעות בפני בעל הכותל ולא מיחה הוה חזקה לאלתר דאיכא למימר דמחל לו: ב' בתים משני צדי רה"ר. אם מקום הוא שמשתמשין על הגגות זה עושה לחצי גגו מעקה גבוה ד' אמות משום היזק ראיה וכן השני זה שלא כנגד זה ומעדיף מעט זה כנגד זה כדי שלא יוכל א' להציץ בתוך גג חבירו ג) אלא ברה"ר מצי למימר חבריה דמעכב מאי [נפקא] לך מינה אי לא עבידנא מעקה כותך סוף סוף אי לא הואי אנא הכא אפ"ה קבעית לאצטנועי מבני רה"ר קמ"ל דמצי אמר ליה אידך ד) אי לא סבני רה"ר יכילנא לאצטנועי דכי יתיבנא לא חזו לי קמ"ל ה) דאפ"ה יכול לכופו שיעשה חצי מעקה לגגו: דקדים חד מינייהו ועביד. מעקה לחצי גגו: אוינקא. חצי הוצאתך שתוציא בכולו: משום דאיתרע אשיתך. שלא יכביד על הכותל ויפול הכותל אנא נמי מסתפינא הכי: גג הסמוך לחצר חבירו. דמקום החצר גבוה ושוה לגגו עושה מעקה ד' אמות לגג שלא יציץ לחצר חבירו. ואי קשיא למה אין מחייבין בעל חצר לעשות מחיצה לחצירו שלא יסתכל לגג חבירו. הא לא תיקשי דהיזקא דחצר עדיף מהיזקא דגג דחצר קביעא תשמישתא וגג לא קביעא תשמישתיה: אבל בין גג לגג דלא קביעא תשמישתייהו לא להאי ולא להאי לא: אי לנתפס עליו כגנב. כלומר אי לכך צריך מחיצה דלא יכנס חבירו לשם בלא רשות ויתפס כגנב דיכול לומר לו לגנוב באת: במסיפס בעלמא סני. אפי' במחיצה כל שהוא אם יעבור עליו בלא רשות יתפס כגנב: במסיפס יכול לאישתמוטי. דטעין דכיון דלא הוי האי מחיצה גבוה י' טפחים לא הוה ידענא אי משום מחיצה הוי משום הכי עברנא ולא משום גניבה: למעלה מגגו של חבירו. שקרקעית החצר גבוה יותר על הגג: מאי לאו אין נזקקין לו כלל לעשות מחיצה וקשיא לעיל דתרצת ו) וזקוק למחיצה: שתי חצירות זו למעלה מזו. שהאחת גבוה יותר מן האחרת תתתון יחקוק מחיצה בקרקע עליך ובונה עד שיהיה הכותל שוה לחצר העליון ושוב יגביהו העליון עד ד' אמות: ורב חסדא אמר עליון מסייע מלמטה עם התחתון. לפי שהעליון יכול לראות התחתון ולא תחתון העליון לפיכך צריך העליון לעשות רוב הבנין כפי שלא יזיק לתחתון מראייתו: ואם היתה חצירו למעלה גבוה מגג של חבירו אין זקוק לו. משום דגג לא קביעא תשמישתיה: איתבר ביתא דתתאי. שנפלו קצת מכותלי התחתון וירד בית העליון ונח על אותו קצת כותל התחתון שנשתיירו: אמר ליה תתאי לעילאי תא נבניה. כלומר סיוע לי לבנות הבית כבראשונה: שפיר דאירנא. כלומר איני צריך שאני יפה דר שלא נפלה עלייתי:

א) [אולי צ"ל בכותליה דבירה הסמוכות לכותל ביתו אם יש בה חורין וכו']: ב) [נראה דצ"ל על גג הבית וכו']: ג) [נראה דצ"ל רכ"ל איצטריכא ליה דמהו דתימא דמצי למימר ליה הבריס וכו']: ד) [נראה דצ"ל דמצי למימר ליה אידך אי לא את מבני רה"ר וכו']: ה) [אולי צ"ל דכי יתיבנא לא חזו לי ומש"ה יכול לכופו שיעשה חצי מעקה לגגו]: ו) [אולי צ"ל דהלכת חקוק למחיצה י']: